

THORDAY ATTILA

A KÍSÉRTÉS – LELKIPÁSZTORI MEGKÖZELÍTÉSBEN

A kísértés problémáját lelkipásztori szempontból tekintve talán nem meglepő, hogy az alábbiakban szépirodalmi és lelkiismeretelméleti művekre is hivatkozom, hiszen az emberek többségéhez ezek könnyen utat találnak, gondolkodásukat tükrözi, illetve alakítja azt. Lelkipásztori működésem során ezeket idézve kézzelfogható segítséget tudnak nyújtani azoknak, akik tanácsért fordulnak hozzám kísértéseik közepette.

Közismert tény, hogy a kísértések az emberi élet velejárói. Miért azok? Mert teremtő Istenünk szabad akarattal ajándékozta meg az embert. A szabad akarat lényegéből fakad, hogy képesek vagyunk erkölcsileg mérlegelni és döntést hozni az élet minden területén és mindenkor.

Már az első emberi teremtményeknek volt arról tapasztalata, hogy egyrészt Isten mindenki lelkében nyilvánvalóvá tette, hogy mi a jó és mi a rossz, s ezt nem a teremtmény határozza meg, hanem a Teremtő maga. Másrészt létezik valami olyan szellemi valóság, aki megtéveszti az embert, hogy bizalmatlan legyen Isten iránt, és inkább rövidtávúan gondolkozva, önző szempontok szerint válasszon. Alternatívaként nem is a rossz jelenik meg, hanem egyrészt a kellemes és kényelmes, másrészt az áldozatokat igénylő jó. Ha ugyanis az ember valamit rossznak ismer fel, azt nyilván nem választja, de könnyen hajlik arra, ami kellemes és kényelmes, sőt öntörvényűen meg is magyarázza döntését, vagyis Isten helyébe képzele magát. A kísértés maga olyan, mint a pénz: önmagában, erkölcsileg se nem jó, se nem rossz. Minden élethelyzetben dönthetek Isten mellett vagy ellene, vele vagy nélküle. A kísértés az a pillanat, amikor még nem dönt el, hogy fej vagy írás, amikor dönthettek, hogy saját, önző szempontjaim szerint élek, vagy a Lélek szavára hangolódom, az Írásra hagyatkozom, Isten Igéjét követem.

A bibliai őstörténet leírásában, a hite szerint reflektáló szerző a tapasztalatából indul ki, s annak okait keresi. A múltba tekintő próféta beszédmódban fogalmazza meg az első bűnbeesés történetét.¹ Eszerint őszülünk megkérdőjelezték Isten parancsát, úgymond „ettek a jó és rossz tudásának fájáról” (Ter 3,5), vagyis maguk akarták meghatározni mi a jó és a rossz az életben. Teológiailag ebben látjuk az eredeti bűn mibenlétét. Nyilvánvaló, hogy tetteiknek következménye lett, amit pedig a paradicsomból való kiűzetésük tett emlékeztetéssé.

A kiűzetés következtében az ember nem veszítette el a Teremtőjétől kapott szabadságát. Továbbra is döntéseket hoz, ám az elbukása következtében a rosszra való hajlam erősödött. Még a Krisztus nyomába lépett Pál apostol is keserűen tapasztalja meg önmagában, hogy szívében küzdelem dúl, és oly sokszor elbukik a választásban (vö. Róm 7,15–23).

¹ GÁL Ferenc: *Dogmatika I.* Szent István Társulat, Budapest 1990, 141.

Meglátásom szerint, amit az ember kísértésnek él meg – hiszen valami külső, szellemi erő el akarja tántorítani a felismert végső jótól –, az Isten oldaláról tekintve azt próbatételnek tekinthetjük, hiszen lehetőség adódik az ember számára, hogy Isten iránti feltétlen ragaszkodását, szeretetét kimutassa. Az embernek adott szabad akarat tehát kihívás: dönthetnek így is, úgy is a mindennapjaim során. Kimondhatjuk tehát, hogy a kísértés az ember döntéshelyzetéből fakad, az ajándékba kapott szabad akaratunk következménye: serkenti az embert megnyílásra, növekedése Isten felé, vagy bezárkózásra, Istentől való eltávolodásra.

A megtestesült Isten Fia, maga Jézus sem kerülhette el a kísértéseket, vagyis azt, hogy letérjen arról az útról, amire küldetést kapott Atyjától, és amin őt a Szentlélek vezérelti. A sátánnak nevezett gonosz lélek éppen attól akarta eltántorítani, hogy véghez vigye üdvösséget adó küldetését. A Zsidókhöz írt értekezés szerzője rámutat arra, hogy Jézus nem mentes a megkísértettségtől, sőt igenis belebocsátkozott az emberi lét mélységeibe, hogy abból hozzon szabadulást (vö. Zsid 4,15). Tehát ebből láthatjuk, hogy nem az a baj, hogy mi magunk is kísértést szenvedünk, hanem ha abba beleragadunk, ha kiutat nem találunk és így elbukunk. A Getszemáni kertben Jézus arra oktatta tanítványait, hogy a közelgő kísértésekben álljanak helyt. Ennek módszereként arra figyelmeztette övéit, hogy „*virrasszanak és imádkozzanak, hogy el ne bukjanak a kísértések hatására!*” (Mk 14,38; Mt 26,41; Lk 22,40) Ő maga pedig megerősítette az Atyához fűződő bizalmi kapcsolatát, mondván „*Legyen meg a Te akaratod!*” (Mk 14,36; Mt, 26,29.42; Lk 22,42) Ily módon mutatott utat a számunkra is.

Erről szól John Steinbeck az *Édentől keletre* is című regénye, amellyel a Nobel-díjat is elnyerte.² Azért választottam példának, mert az egyház kísértésről szóló tanítását gyakran olyan irodalmi művek tudják közvetíteni, amelyek a szélesebb néptömegek fantáziáját is megragadták. A regényben a főszereplő, Adam, képletesen kiűzetik a paradicsomból, mivel az általa bálványozott asszonya, aki ikerfiakat szült neki, egyszerűen elhagyja. Adam mély depresszióba esik, és évekre elvágja magát attól a lehetőségtől, hogy fölfedezze, mi zajlik körülötte. Ez idő alatt fiai felcseperednek, és hű szolgája, Lee anyai módon gondoskodik a felnevelésükről. A regény egyik legfontosabb jelenetében Adam füle hallatára Samuel és Lee – két mellékszereplő férfi, akik a mű fő filozófiai gondolatmenetét képviselik, és akik a főhős, Adam támaszai e sötét évek során – az ismert bibliai történet jelentéséről beszélgetnek. Káin és Ábel bibliai történetét az ír katolikus, Samuel olvasta fel nekik, ezzel próbálva Adamot kibillenteni mély, tudatlansággal határos depressziójából.

A szereplők a Teremtés könyvének 4. fejezetéből Káin és Ábel történetét idézik fel, ahol a testvére (vagy magára, Istenre?) haragvó Káin lehorgasztott fejjel járkel, mire az Úr megkérdezi tőle: „Miért gerjedtél haragra, s miért horgasztod le a fejed? Hiszen, ha jót cselekszel, emelt fővel járhatsz. Ha pedig nem jót cselekszel, a bűn az ajtó előtt leselkedik. Kíván téged, de te uralkodjál rajta!”

Regényében Steinbeck úgy alakítja a történetet, hogy a főszereplő családját hűségesen szolgáló Lee felfigyel a leírás két különböző fordítású szövegére: Míg az egyik fordítás felszólító módban adja parancsba Káinnak a bűn felett való uralkodást „uralkodjál rajta”, addig a másik fordítás furcsa módon jövőre vonatkozó ígéretként

² STEINBECK, John: *Édentől keletre*. I. kötet, Szeged 2007, 414–415.

teszi meg ugyanezt: „az ajtóban leleskedik a bűn; kíván téged, de te uralkodni fogsz rajta!”

Lee-t – aki valójában az író megszemélyesítője ebben a műben – foglalkoztatni kezdi ez az értelmezésbeli ellentmondás, és népe bölcseihez fordul, hogy útmutatást kapjon. A megkérdezett kínai bölcsek direkt azért kezdenek a héber nyelv tanulásába egy rabbi segítségével, hogy ennek a szövegrésznek üzenetét jobban megértsék, és az isteni üzenet mélyebb rétegét feltárják. Kutatásaikban arra jutnak, hogy a *masal* héber ige ott szereplő *timsal* alakja nem pusztán felszólítást jelent a bűnnel kapcsolatosan, miszerint „uralkodjál rajta!”, és nem is ígéretet rejt „uralkodni fogsz rajta”, mint inkább lehetőséget tár fel Káin előtt, a saját döntésének felelősségére figyelmezteti őt, vagyis „uralkodhatsz rajta!” Ezt a felfedezését osztja meg Lee a főhős Adammal, valamint Samuellel, aki Adam jó barátja.

A regény megjelenése után tíz évvel John Steinbeck az irodalmi Nobel-díj átvételekor fogalmazta meg *ars poeticáját*: „Az író arra van hivatva, hogy előremozdítsa az emberi szív és szellem nagyszerűségét, hogy képes legyen nagylelkűséget találni a vereségben, hogy megtalálja a bátorságot, az együttérzést és a szeretetet. A gyengeség és a kétségbeesés véget nem érő harcában ezek az írói tulajdonságok a remény és a nehézségek leküzdésének fényes zászlajai.”

Ezen gyönyörű megfogalmazásával Steinbeck hitet tett maga is a kísértés elleni küzdelem jogossága és győzelemre hivatottsága mellett. Nemde nekünk, gyakorló lelképászoroknak mennyivel inkább ez a feladatunk, hogy ezeket a belső erőforrásokat elérhetővé tegyük minden istenkereső, kísértést szenvedő ember számára?!

Ezek után egy másik szempontot hozok. A Taizében élő szerzetesek – a világ minden tájáról érkező – évente több tízezer fiatalat vonzanak vendégszeretetükkel. Az ott elhangzó bibliamagyarázatok során a legfőbb életkérdésekre keresik a választ. Az elmúlt évben John testvér a Tízparancsolatról írt könyvének fordításakor³ magam is találkoztam a Steinbeck regényében megjelenő dilemmával. A *Decalogust* nyugodtan tekinthetjük valamiféle mérföldkőnek a kísértés mibenlétének tanulmányozása során: egy nép számára fogalmaz meg egy olyan szabályrendszert, ami Istenhez tartozásuk alapja, tudniillik az, hogy mit tekintenek bűnnek, mi az, ami eltávolítja őket saját identitásuktól és Istentől – ez pedig nem más, mint a parancsok megszegése. A kísértés ebben az értelemben mindig jelenvalóvá válik körükben, hiszen a döntéshelyzetek sokaságát teremti meg: mit tudunk betartani a parancsolatokból, és mit nem. Eszmefuttatása során John testvér nagyon tudatosan a „ten words” illetve franciául „dix paroles” kifejezést választotta, amit a fordításban „tíz kijelentés”-ként adtam vissza magyar nyelven. Az egyházi szöveghasználatban hagyományosnak tekinthető ’parancsolat’ szó inkább a külső hatásra teszi a hangsúlyt.

Ismeretes, hogy a héber nyelvben a jövőre vonatkozó állítások is felszólításnak hangzanak, így például a „Ne ölj!” érthető és fordítható úgy is, hogy „Nem fogsz ölni!”. Abszolút lehetetlenség, hogy gyilkolj; nem fogod megtenni, hiszen az összes parancs alapja a hitbeli meggyőződés, miszerint „Én vagyok az Úr, a te Istened, aki kivezetett téged Egyiptomból, a szolgaság földjéről” (Kiv 20,2). A fordítás során felmerülő problémakör arról szól, hogy ez a „tíz kijelentés” miért sokkal több, mint

³ JOHN TESTVÉR: *Úton a szabadság földjére. A Tízparancsolat új olvasata*. Vigilia 2020.

puszta külső parancs, ugyanakkor miért nem tekinthető pusztán ígéretnek, s hogyan van elrejtve bennük a szabad akaratot feltételező lehetőség.

John testvér biblikus teológiai munkái – Steinbeck korszakalkotó művéhez hasonlóan – szemléletváltásra inspirálják olvasóit: a tiltó parancsok mögött („ne tedd!”), sőt még az ígéret jövő idején túl („ezt fogod tenni”), amely szintén a gyermeki hitértelmezést rejti magában, a többletet abban mutatják fel, hogy olvasóik szemléletét formálva a mind érettebb hitre vezessenek. Ha szabad akaratunkat használva fejlődni szeretnénk, a kísértések valóságát az örömteli lehetőségek szempontjából kell értelmeznünk, és a hit útján járók elé tárunk! Parafrázis-szerűen ez így hangzik: ha az Úr a te Istened, lehetőséged van arra, hogy ne ölj, ne lopj, ne törj házasságot, ne csalj és más becsületében kárt ne tegyél... A jó hír pedig abban áll, hogy Isten nem hagyott el, hanem a kísértések közepette is veled van és megerősít. Lelkipásztori gyakorlatomban, különösen a személyes lelkipásztorok során nagy hasznát veszem ennek a felismerésnek, amely biblikusan megalapozott, és amely ugyanakkor az emberek hitbeli növekedését segíti. Igenis mérlegeljének minden élethelyzetben, majd hozzanak döntést, annak minden következményeit is vállalva!

*Mi az, mi embert boldoggá tehetne?
Kincs? hír? gyönyör? Legyen bár mint özőn,
A telhetetlen elmerülhet benne,
S nem fogja tudni, hogy van szívöröm.*

(Vörösmarty Mihály: *A merengőhöz*)

További gondolatmenetemet az emberi élet korszakaihoz kötöm, vagyis felvázolom, hogy lelkipásztori tapasztalatom alapján miben látom az ember megkísértettségét, és hogyan lehet felülkerekedni a különböző életszakaszokban megélt kísértéseken.

Némi teológiai és irodalmi alapvetés után nézzünk rá, hogy a mai kor embere miben szenved kísértést! Elszenvedi, hiszen benne van az elbukás lehetősége, ugyanakkor a szeretet diadala is, amennyiben sikerül a Teremtő szándéka szerint boldogulnia, vagyis úgy döntenie, hogy az ne önző és rövidtávú érdekei szerint történjen, hanem embertársai javára, s így Isten üdvösséget munkáló tervébe illeszkedjék.

A legkülönfélébb kísértések felsorolása helyett Richard Rohr alapján⁴ igyekszem felvázolni férfi és a nő teremtés által kódolt lélektani életútját, s az ezen az úton leselkedő kísértés-helyzeteket, és az arra adott általános válaszreakciók következményeit.

Teremtésénél fogva az ember Isten képmása, s ebben rejlik legfőbb és elidegeníthetetlen méltósága, ugyanakkor a hasonlatosság egy szüntelen megvalósítandó feladata.⁵ Testében a férfi és a nő már fogantatásuktól kezdve különböző biológiai kódot hordoz, amely két különböző irányban indítja el őket a testi-lelki fejlődés útján.

⁴ ROHR, Richard: *A férfi útja*. Ursus libris, Budapest 2001; Uő: *A férfi útja II. Maszkok, hegek, archetipusok*. Ursus libris, Budapest 2004.

⁵ PAPP Miklós: „Megkoronáztad”. *A házasságkötés misztériuma*. Lazy könyvkiadó, Szeged 2022, 38.

Tény, hogy a nők életét és szerepét a testükben futó program határozza meg, amely a gyermekszülésnek és az utódok gondozásának kódjait futtatja testi fejlődésük során. Így a nők automatikusan a szolgálat irányába indulnak. A nők természetesen „beavatást” nyernek, amikor a kislányból nagylány lesz, vagyis nővé érnek. A testükben meginduló ciklus emlékezteti őket a teremtésben kijelölt feladatukra.

Ezzel szemben a férfiak fejlődése az erő irányába van kódolva: testükben a fizikai erő sokkal nagyobb mértékben van jelen, mint a női testben, és ez a meghatározó erő az egymással és külső erővel való versengés útján lendíti előre fejlődésüket. Ez a felfelé mutató vonal jelzi azt a fejlődési irányt, amire teremtve vannak. Érett felnőtt korukig a megerősödés, a megszerzés, a túlélés, az átörökítés ösztöne motiválja külső-belső növekedésüket. A férfivá válás pillanatáig az erő természetes fejlődési útvonala haladnak előre. Megjegyzem, a lányok helyzete bizonyos értelemben átláthatóbb, ha nem is könnyebb. A „beavatás” vagyis a felnőtté válás a nőknél kultúrától függetlenül, a természet rendje szerint megtörténik. A fiúknál ma már csak a törzsi kultúrákban jellemző a férfivá avatási rítus, a nyugati kultúrából gyakorlatilag kihalt. A fiúk felnőtté válásából kikopott a katonaviseltség, vagy a férfipróba más kevésbé agresszív formái is.

Mi történik ebben az érzékeny és nagyon gyorsan fejlődő életszakaszban a kísértés szempontjából? Mit tanítunk az ovisoknak, a kisiskolásoknak a kísértésről, mire motiváljuk őket és hogyan? A két nem ebben a korai életszakaszokban még bátran tárgyalható együtt annak ellenére, hogy a mai törekvések igyekeznek semlegesíteni a közöttük fennálló szemmel látható és lelkileg is tapintható különbségeit (például a lányokat általában véve kevésbé motiválják játékokra a kisautók, míg a fiúkat a babaruhák, vagy hogy a fiúk szeretnek egymással birkózni, a lányok meg nem anynyira).

Természetesnek tartjuk, hogy a kisgyermekes valláserkölcsei nevelésekor a szülők és hitoktatók a kereteket igyekeznek meghatározni, hiszen az biztonságot ad a támogatást igénylő gyermeknek. Először a legősibb, apodiktikus jogszokásnak megfelelően abszolút tiltások hangzanak el, vagyis „ne tedd ezt vagy azt, mert ráütök a kezedre!” Valláserkölcsei megfogalmazásaink egyik legfontosabb megfogalmazását a Tízparancsolatot is gyakran hallom ebben az értelmezésben az óvodai vagy az általános iskolás hittanon. „Tiszteld szüleidet és fogadj szót nekik! Ne bántsd a másikat! Ne csúfolkodj! Ne vedd el a másét!” – az interpretáció egyértelműen a parancs irányába indul el.

A pedagógusok szerint ez a módszer 3-tól maximum a 8 éves korig alkalmazható, és elsődleges célja a gyermeki lélek védelme a korlátok kijelölésével, amely biztonságot ad nekik. A későbbi életkorokban egyre inkább a kazuisztikus szemléletre lesz szükség. (Megjegyzem, az emberiség jogtörténetében is későbbi korokban jelenik meg.) Eszerint nem elegendő az abszolút tiltás, hanem annak magyarázatát is meg kell adni a gyerekeknek, és tudtára kell adni a következményeit is, ha azt megszegi. Tudnia kell, „Miért kell így cselekedni, és nem úgy? Milyen jutalom illetve büntetés jár a tetteiért?” A nevelő ezzel mutat rá arra, hogy tetteinknek igenis van ok-okozati következménye.

Néhány év után, az immár serdülőkorba lépő fiatal – természeténél fogva – nem elégszik meg a kész válaszokkal, hanem rákérdez a miértekre, sőt egyre többször veszi a bátorságot, hogy kifejezetten az ellenkezőt állítsa és cselekedje, mint amit a nevelői (szülők, pedagógusok, papok) tőle elvárnak. A személyiség fejlődésének

lényege, hogy a fiatal feszegeti a határokat szóban és tettben egyaránt. Nincs is ezzel baj, ha néhány év alatt túl tud lépni ezen a korszakon, vagyis az öntörvényűségből fakadó kísértését le tudja győzni.

Manapság nagy kísértés, hogy az ingatag, és érték nélküli közösségekben a gyerekek egymást viszik olyan veszélyes helyzetekbe, amit jogosan nevezhetünk ön- és közveszélyes kísértéseknek. Ezek egyike az internetes zaklatás („bullying”). A gyermeki agresszió ezen arctalan levezetése tág teret ad az emberben lakó kísértésnek, hogy bármi áron erősebbnek bizonyuljon társainál. A világháló olyan teret ad ennek, amely a felelősség terhét leveszi az agresszor válláról. A másik oldalon az áldozatok legerősebb megkísértése saját törekeny értékesség-tudatukon keresztül történik, és nem ritkán vezet oda, hogy egy fiatal lélek kárt tesz önmagában. Ennek megelőzésére az élet egyediségét és értékességét már kisgyermek kortól kell hangsúlyozni a nevelői munkában, a katekézisben és a lelkigondozásban.

Lelkipásztori tapasztalataim során a 15–30 év közötti felnőtt fiatal korosztályt legfőképp a szexualitás fűti, s ez rendben is van, ameddig az ember azt a helyén tudja kezelni. Az erő irányában fejlődő tinédzser fiúknál erőteljes a vadászösztön. Megnyilvánul ez a lányok, nők meghódításában, a több és jobb megszerzésére irányuló törekvésben, amely erősen eltorzítja és Istentől távoli útra tereli szexualitásuk természetes fejlődését. Másrészt a szexualitásukat elnyomó vagy sikertelenül megélt fiataloknál nehéz kezelni az élet más területén feltörő agressziót.

A kamaszodó lányoknál a divatinváziók és a popkultúra által is megtámogatott olcsó, női testiségüket túlhangsúlyozó megjelenés jelzi a túlfűtött testiség kísértésének jelenlétét, a figyelemfelkeltésnek meglehetősen veszélyes módját. Vajon a szülők és az iskola felelőssége mennyire tudja a kamaszlányok lázadásának ezen formáit kezelni, és ezáltal megóvni őket a rájuk leselkedő veszélyektől? Teremtőnk adománya a testünk, amely az életadást és a szeretet kifejezését szolgálja.

A férfivá illetve nővé érés pontján álló emberről elmondhatjuk, hogy mindent elért, amit teremtett programja diktált. De most nézzük a férfi sajátos útját! Normális, egyszerű esetben a férfi megszerzi élete első diplomáját vagy szakképesítését, autót vásárol, feleségül veszi a szeretett nőt, és házat épít – ezzel kívánja biztosítani családjának a megfelelően biztonságosnak ítélt anyagi hátteret. Jól van ez így, ameddig a még több megszerzésének kísértése a munkamániába („work-alkoholic”) hajtja az embert, s így könnyen célt téveszt, mégpedig emberi méltóságának kibontakoztatásának végső célját veszítheti el.

Tehát az érett felnőttkorra mindent megszerzett férfi egyszercsak a változókor kiégés mezejére lép. S miután felréved az éveken át tartó stagnáló erő korszakából, felteszi magának a legfontosabb egzisztenciális kérdést: mit értem el, és hogyan tovább? Rádöbben, hogy immár nem érzi az erő jelenlétét életében. Az életközépi válság („midlife crisis”) lázadást eredményez, s ekkor a férfi – sematikusan szólva – három útvonal közül választhat, melyek közül kettőt én kísértésnek neveznék.

Az első lehetőség, hogy a sok évnyi unalmasnak ítélt stagnálás után ismét elindul az erő útján: a János-levél megfogalmazása szerint „a test kívánsága” után a „szemek sóvárgása” következik (1Ján 2,16). A Vörösmarty-féle „kincs-hír-gyönyör” hármasságban szereplő „kincse” tehát a „szemek sóvárognak”. Eszeveszett törekvés a nagyobb lakás, egy új autó, és sorolhatjuk tovább a javak gyűjtését..., új ház, új nő, új gyerek..., vagyis mindent, ami régi, és eddig visszafogta, azt elutasítja, és ennek következtében a fel nem dolgozott kamaszkori konfliktusai újratermelődnek: sebzett

lelkek sokaságát hagyja maga mögött egy új boldogság reményében. Amit Vörösmarty a „hírnévnek” nevez, azt János apostol „*az élet kevélységének*” (1Ján 2,16), vagyis a másokon gátlástalan felülkerekedés, a hatalom iránti féktelen törekvés kísértését jelenti. Ugyanakkor saját korlátjainak fel nem ismerése is zsákutcába tereli az idősödő férfi lelkét, és eltávolítja Istentől.

Am ha a férfi lelki fejlődésének ezen a pontján a lelki stagnálás biztonsága mellett dönt, ez új kísértéshelyzetet teremt életében, amely – ha fel nem ismeri – erősen átformálja az ember személyiségét: folyamatos elégedetlenkedést ébreszt a lélekben. A morgó, mindenkit – beleértve a politikusokat, de főleg a munkahelyi főnökét, sőt feleségét és gyermekeit is – elutasító, szavakkal verő, indulataiban megrekedt lélek kísértése az önmaga körüli forgás. Az ilyen ember sündisznóként visszavonul, és még az Istennel való kapcsolata is zsákutcába fut és megreked.

Az életközepi válság szükségszerű fordulópontján az egyetlen helyes döntés a szolgálat útjának keresése. Ez nem lehangolás, mint inkább tudatos keresése annak, hogy amit eddig – anyagi, szellemi és lelki javakat – erejének teljében szorgalmasan és kitartóan összegyűjtött, azt hogyan és kinek adhatná tovább. Meglátásom szerint így léphet a férfi a bölcsesség útjára: az eddigieket gondosan összegezi, és igyekszik továbbadni. A szolgálat irányába induló lélek megélheti azt az alapigazságot, amit a latin *altus* szó rejt magába, amely egyszerre jelenti a magasat és a mélyet. Simon András grafikusművész, költő barátom szavai szerint: „A bölcsesség kezdete az alázat, az Isten előtti leborulás, amikor hiú önteltségünk magasából az Úr lábai elé ereszkedünk, hogy összetört életünket Ő építse újjá.”⁶

A férfi útjának felvázolása után tekintsünk rá a nő életútjára! A szolgálat idejében helytálló nő is egyszer elérkezik a változás korába, ahol nagy lehetőségek sejlenek fel előtte. Dönthet abba az irányba, hogy tovább megy a jól megszokott szolgálat útján, nem vált, és csakis a korábban megalkotott szerepköréhez ragaszkodik. Ez a viselkedés a fiatalabb nemzedékek, és főleg a nőtársai felé kialakuló féltékenység melegágya. Azt gondolja, hogy ő jobban tudja, miről szól az élet, jobban tud gondoskodni, főzni, szolgálni, gyereket nevelni, és főleg képtelen másnak átadni az eddig begyakorolt feladatkörét. Ezek azok a nagyanyák, akik kizárólagos jogot formálnak rá, hogy a karácsonyi vacsorát megfőzzék családjuknak, mert állítólag a menyek nem tudnak főzni. Ezek azok a szupernagyik, akik konfliktusba kerülnek gyermekeik családjával, mert folyamatos kritikával illetik őket, legyen szó gyereknevelésről vagy a háztartás vezetéséről. Kedvenc szlogen a „bezzeg az én időmben!”. A stagnálás vonalán rekedt nők az örök elégedetlenkedő háziasrúhájak.

Lelkipásztori tapasztalataim alapján azt merem állítani, hogy a gyermekeknek életet adó és családjának minden tagjáról gondoskodó nő számára igenis jó döntés, ha időben megnyílik a szélesebb körű társadalmi szerepvállalás felé. Jó példákat látok arra, hogy akár egy évtizednyi otthon töltött idő, a gyermekek körüli intenzív szolgálat után ismét tanulmányokat folytat, megnyílik az egyházközségi szolgálat felé (hitoktatás, karitászmunka, stb.), sőt akár a jó értelemben vett karrierépítés felé indul, hiszen miért is ne bontakoztatná ki tehetségét és szorgalmát, hogy szárnyra keljen?!

⁶ SIMON András: *Életem üzenet*. Hangtalan Jelek Bt. 2016, 92.

Szerencsés esetben, ha a családalapítás és gyermeknevelés mintegy két évtizede alatt a férjével való kapcsolata nem tört meg, akkor itt van annak esélye, hogy az eddig párhuzamosan futó életútjuk ismét összefonódik. Egymás iránti szerelmük, amely csak parázsként izzott a rájuk rakódó gondok terhei miatt, újból lángra kap. Sőt, az újfajta szolgálat során istenkapcsolatukban is együtt tudnak megújulni.

Ezt az ideálisnak tűnő, de nem lehetetlen életutat buktatók egész sora szegélyezi. A kísértésekről szóló gondolatmenetem befejezéséül hadd idézzem az általam oly nagyra tartott lelki mester, Taizé alapítójának, Roger testvér szavait: „*Gyengeségünk az ajtó, amin keresztül Isten belép hozzánk.*” A kísértésekről szólva pedig én itt hozzáteszem: adjunk hálát ezekért az ajtókért!

